

9. Answer any two of the following questions :

10×2=20

निम्नलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरं देयम्—

- (a) Discuss Hetvābhāsa with its varieties.
सप्रकारको हेत्वाभासो विविच्यताम्।
- (b) What is Pramāṇa? Write a note on Pratyakṣapramāṇa.
किं नाम प्रमाणम्? प्रत्यक्षप्रमाणस्योपरि एको निबन्धो विरच्यताम्।
- (c) Define Kāraṇa. Discuss the different types of Kāraṇa elaborately.
कारणस्य संज्ञा प्रदेया। कारणस्य विभिन्न प्रकारविषये सविस्तरं आलोचना विधेया।
- (d) What is Buddhi? How is Anubhava connected to Buddhi? Discuss the significance of Yathārtha and Ayathārtha Anubhava.
का नाम बुद्धिः? अनुभवः कथं बुद्ध्या सम्बन्धितो भवति? यथार्थायथार्थानुभवयोः तात्पर्यं विविच्यताम्।

2023

SANSKRIT

(Honours Core)

Paper : SKT-HC-6016

(Ontology and Epistemology)

Full Marks : 80

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

UNIT—I

(Essentials of Indian Philosophy)

(Marks : 30)

1. Answer the following questions : 1×6=6
अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तरं देयम्—
- (a) What is the meaning of the word 'Darśana'?
'दर्शन'शब्दस्य कोऽर्थः?
- (b) Who accepts Ārambhavāda?
आरम्भवादः केन स्वीक्रियते?

(2)

(c) What is the significance of the term 'Sāmkhya'?

'सांख्य'पदस्य तात्पर्यं किमस्ति?

(d) _____ school supports monism.

(Fill in the blank)

_____ सम्प्रदायः एकत्ववादस्य समर्थकः भवति।

(रिक्तस्थानं पूर्यत)

(e) Name one school which supports Asatkāryavāda.

असत्कार्यवादस्य समर्थकस्य एकस्य सम्प्रदायस्य नाम लिखत।

(f) Who is the propounder of Nyāya philosophy?

न्यायदर्शनस्य प्रवर्तकः कोऽस्ति?

2. Answer the following questions :

2×2=4

निम्नलिखितयोः प्रश्नयोः उत्तरं देयम्—

(a) What is the purpose of Darśana?

दर्शनस्य उद्देश्यं किमस्ति?

(b) What is meant by Yathārthavāda?

यथार्थवादः इत्यनेन किं बोध्यते?

A23/677

(Continued)

(3)

3. Answer any two of the following questions : 5×2=10

अधोलिखितानां द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरं देयम्—

(a) Write a short note on the concept of Dharma-dharmī.

धर्म-धर्मी इति अवधारणां विषयीकृत्य एकः संक्षिप्तप्रबन्धः लेखनीयः।

(b) What is the difference between Pariṇāmavāda and Vivartavāda? Discuss briefly.

परिणामवाद-विवर्तवादयोः पार्थक्यं किमस्ति? संक्षिप्तरूपेण आलोचना कार्या।

(c) Prepare a short note on Dvaitavāda.

द्वैतवादस्योपरि एकः संक्षिप्तनिबन्धः प्रस्तूयताम्।

4. What is Svabhāvavāda? Discuss elaborately. 10

को नाम स्वभाववादः? सविस्तरम् आलोचना विधेया।

Or / अथवा

Discuss the doctrine of Satkāryavāda.

सत्कार्यवादः इति सिद्धान्तस्य आलोचना विधेया।

A23/677

(Turn Over)

(4)

UNIT—II

(Ontology)

(Marks : 20)

5. Answer the following questions : 1×4=4

निम्नलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तरं देयम्—

(a) Define Manas.

मनसः संज्ञा देया।

(b) Samavāya is one.

(Write True or False)

समवायः एकः एव।

(शुद्धम् अशुद्धं वा लिखत)

(c) How many Guṇas are described in the *Tarkasaṁgraha*?

तर्कसंग्रहे कतिविधाः गुणाः वर्णिताः?

(d) Define Ākāśa.

आकाशस्य संज्ञा प्रदेया।

6. Answer the following questions : 2×3=6

अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तरं देयम्—

(a) Name the five Karmans.

पञ्चकर्मणाम् नामानि लिखत।

(5)

(b) Write a short note on Pṛthivī.

पृथिव्याम् उपरि समासेन एका टिप्पणी देया।

(c) Define Dravya. How many Dravyas are described in the Nyāya-Vaiśeṣika philosophy?

द्रव्यस्य संज्ञा प्रदेया। न्याय-वैशेषिकदर्शने कतिविधानि द्रव्याणि वर्णितानि भवन्ति?

7. Prepare a note on Ātman. 10

आत्मनः उपरि एको निबन्धः प्रस्तूयताम्।

Or / अथवा

Discuss Sāmānya as per *Tarkasaṁgraha*.

तर्कसंग्रहानुसारेण सामान्यस्य आलोचना विधेया।

UNIT—III

(Epistemology)

(Marks : 30)

8. Write short notes on any two of the following :

5×2=10

Karaṇa ; Śabdapramāṇa ; Parārthānumāna.

अधोलिखितानां द्वयोः समासेन टिप्पणी विधेया—

करणम् ; शब्दप्रमाणम् ; परार्थानुमानम्।